

הרב רייזמן כ ניסן תשפו ערב שביעי של פסח

ב"ה עסקנו כאן בימי חול המועד בענין חוטי הציצית הם זכר ליציאת מצרים, כמבואר ברש"י בשם רבי משה הדרשן כמה רמזים איך הציצית זכר ליציאת מצרים, ולכן בחרו חז"ל דווקא בפרשת ציצית, לא רק בגלל הפסוק האחרון המדבר מיציאת מצרים, כי יש עוד פרשיות בתורה שמזכירין יציא"מ, אלא הכונה לכל הפרשה כולה.

### התבטל אאע"ה כעבד כלפי שמיא וזכה לציצית

ובאמת שפרשת ציצית היא מתנה שקבלנו בפסח, כמבואר בפרשת לך לך במלחמת המלכים 'ויחלק עליהם לילה', ורש"י מפרש ויחלק עליהם לילה שזה היה בליל פסח, שנחלק הלילה, חציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני בחצות לילה דמצרים, 'גר צדק נצחתו כנחלק לו לילה ויהי בחצי הלילה', ובבוקר לאחר המלחמה אמר לו מלך סדום 'תן לי הנפש והרכוש קח לך', ואמר לו אאע"ה 'אם מחוט ועד שרוך נעל ולא תאמר אני העשרתי את אברם'. ודרשו חז"ל בגמ' סוטה י"ז 'דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לב' מצות חוט של תכלת ורצועה של תפלין'.

ואימתי היה זה הדיבור שאמר אאע"ה 'אם מחוט' שבעבורו זכינו למצות ציצית? היה זה לכאול ביום ראשון דחג הפסח, בו ביום גילה אאע"ה את מלכותו של הקב"ה בעולם, אף שברש"י מבואר שהמליכוהו לאאע"ה למלך, במדרשי חז"ל כתוב שביקשו להמליך את אאע"ה, וסירב לקבל המלוכה, הכריז ואמר 'אל יחסר העולם מלכו ואלקיו', רק הקב"ה לבדו הוא מלך. וכן כשנאמר לו 'ברוך

אברם, וברוך א"ל עליון' אמר אאע"ה 'וכי מקדימין ברכת עבד  
לברכת קונו'. כי שם גילה אאע"ה שהוא עבד כלפי שמיא, ומשם  
זכינו לחותם העבדות בחוטי הציצית.

### שש"פ עצרת לה"א מחד וחסר הלל ומצה מאידך

רציתי להשלים עוד נקודה לבאר דברי רש"י בפרשת ציצית בענין  
כנפי בגדיהם לעומת כנפי נשרים.

היום ערב יו"ט שביעי של פסח, מלבד מה שהיום טוב הזה הוא גדול  
מאד כמ"ש 'עצרת להויה אלקיך', ויש בו דביקות גדולה מאד  
בהשי"ת, לעומת זאת הוא לכא' חסר מכל הימים טובים שאין בו  
הלל מעיקר הדין, כי מה שאומרים הלל חסר הוא רק מצד המנהג  
בלבד.

ולא עוד אלא שבמהרי"ל מבואר שמכיון שאין אומרים הלל בשביעי  
של פסח, לכן אין אומרים הלל בחול המועד, בעצם היו צריכים לומר  
הלל בחול המועד, אלא שמכיון שאין אומרים הלל בשביעי של פסח,  
משום שמעשי ידיו טובעים בים או טעם אחר, לכן גם אין אומרים  
בחול המועד. משמע שיש איזה ריעותא ביו"ט זה שאין בו הלל  
מעיקר הדין, וממנו למדנו גם על ימי חול המועד.

וכן הא דכתיב 'שבעת ימים תאכל מצות', ובפרשת ראה כתוב  
'ששת ימים תאכל מצות' דרשו חז"ל 'לימד על השביעי שאינו חייב  
במצה אלא ברשות'. ויצא מן הכלל, לא ללמד על עצמו יצא אלא גם  
על כל ימי חול המועד. רק בלילה הראשון חובה, דכתיב 'בערב  
תאכלו מצות'.

הרי ששביעי של פסח נגרע ע"י פסוק מפורש בתורה 'ששת ימים תאכל מצות' ולא בשביעי, וממנו למדנו גם על ימי חול המועד.

ולכא' היה נראה לנו הפוך מזה, ששביעי של פסח הוא יו"ט קודש, ביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש, ובין יו"ט ראשון לאחרון הם ימי חול המועד שהם ימים הנטפלים, אך כאן למדנו הן בהלל והן במצה שהשביעי של פסח נגרע מהלל וממצה והוא משפיע על ימי חול המועד. והלא דבר הוא.

והנה למדנו בימי חול המועד את היסוד הגדול של החת"ס והשפת אמת שיש עליית מדרגה בהמשך ימי הפסח, כי ביו"ט ראשון זכינו למדרגת עבדי ה', 'הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה', 'בשעה שעברתי על הדלת ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים'. ובהמשך ימי הפסח זכינו יותר ויותר להתקרב עד שזכינו לתואר בן בשביעי של פסח.

ביוצרות יום א' דשבועות כתוב 'ועתה בנים שירו למלך', כלומר שעתה בשביעי של פסח שזכיתם לשם בן, הגיע זמן שירה.

### **ממצוות של עבדי השם לשירה ורשות של בנים**

ומבואר בספה"ק שיש שני מדרגות: הלל ושירה, בהלל יש סדר, ממזרח שמש עד מבוא, ואם אמרו בדילוג אינו יוצא, כי יש בו סדר קבוע איך ייאמר, בדיוק כמו שכתוב, לא מתוך פנימיות הלב אלא 'אשר קדשנו במצותיו וצונו', הוא נוסח של עבדות, כמו מלך שמצוה את עבדו.

אבל בשביעי של פסח זכינו למדרגת בן, ולכן אמרנו 'ואנוהו', אני מוסיף על המצוה. כי העבדות היא עיקר המצוה, והבן מוסיף ומהדר

עד שליש במצוה. זהו ענין בן שאינו מקושר לחיוב הציווי אלא יוצא מליבו שירה לבדו. וכלשון רש"י 'על בני ועל פועל ידי תצוני?'.

בליל פסח זכיננו להיות עבדי ה', שאמר פרעה 'הרי אתם בני חורין וצריכין אתם להללו', והוא נקרא 'הלל המצרי'. אבל כדי לחגוג את היו"ט של שביעי של פסח, שבו אנו זוכים להיות בן, לכן אין בו חיוב הלל מעיקר הדין, אין זה חסרון של יום שביעי של פסח, אדרבה זהו מעלתו, 'ועתה בנים שירו למלך', עתה שזכיתם למדרגת בן, אל תאמרו הלל אלא שירה.

אנו אומרים שירת הים בכל יום, מתקופת הגאונים תקנו לנו כן, ברש"י מבואר על שש"פ 'לפיכך אנו קורין בו שירת הים', דינא דגמרא הוא לקרוא בשביעי של פסח פרשת בשלח. כיון שאנו עוסקין בו בשירה אין בו חיוב הלל, כי אדרבה זהו מעלתינו.

וכמו כן באכילת מצה, בליל א' דפסח, אומרים אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה, כמו ציווי האדון על העבד. אבל בשביעי של פסח אין חיוב אך יש רצון ה' לאכול מצה, רצון ה' אך לא חיוב, כמבואר בחזקוני והגר"א ועוד. אין זה חסרון לשביעי של פסח אלא זה מעלתו, שאנו אוכלין מצה לא בגלל שהוא ציוה עלינו כאדון לעבדו, אלא כבן לאביו שהוא יודע שכך רצונו של אביו.

וכמו שהארכנו בענין חוטי הלבן שהוא חותם של עבדות, לעומת תכלת שהוא חותם של זהב, בני מלכים יוצאים בזגין של זהב. כיון שהתכלת אינה מעכבת את הלבן, כבר יצאת ידי חובה בחוטי לבן בלבד, אפילו בימים שהתכלת היה דבר המצוי, אינו מבטל מצות עשה אם עשה רק חוטי לבן, לא כמו שלובש ד' כנפות בלי ציצית

כלל שאסור לו לעבור על מצות עשה, הרי התכלת אינו מעכב. ומי שכן מוסיף תכלת נגלה בו ענין מדרגת בן, לכן אמרה תורה שאין התכלת מעכבת, כדי שלא יהיה בתורת עבדות אלא בתורת בן.

וכמובן שאפילו כשאנו בנים אנו גם עבדים, וגם מחר בבוקר נאמר אי"ה על הטלית 'אשר קדשנו במצותיו וצונו', וכן כל המצוות. כי מצב העבדות הוא ענין תמידי, מ"מ בשביעי של פסח זכינו להתקרב יותר ולקבל תואר בנים, צריך לעשות לו היכר מיוחד, ההיכר הוא שבמקום הלל אומרים שירה, שירה הוא בבחינת 'עלה בלבו שיאמר שירה', לא 'אשר קדשנו במצותנו וצונו', אלא 'עלה בלבו'.

באמירת הלל אין לשנות את הסדר, כי הלל הוא שכל, והשירה הוא לב. השירה יוצאת מלבו של בן.

ולכן דווקא השינויים הללו שבשביעי של פסח, אינם חסרון בו אלא מעלות, כיון שמלכותו ברצון קיבלו עליהם, לכן אמרו שירה בשמחה.

### מלפיכך אנחנו חייבים להלל לנאמר לפניו שירה

בהגדה של פסח כתוב 'לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל...'. חייבים דייקא, ולא כתוב בו לשון שירה, רק כמה לשונות של הילול עד לקלס [דמשתמע לתרי אפי, כי היה מספר לשונות שצריך למלא] ולא הוסיף 'לשורר', כי השירה שמורה לשביעי של פסח. רק אומרים 'ונאמר לפניו שירה חדשה', ונאמר מעצמנו, לא בתורת 'חייבים אנחנו' שזה רק בהלל.

בליל פסח קנינו שם עבדות, הוא זמן אמירת הלל ולא שירה, ואחר שעברו ז' ימים מיום שחיטת הפסח, ועתה ביום השמיני כשראו

'בניו' גבורתו, אמרין שירה, עלה בלב הבן לומר שירה לאביו, לעשות 'רצון השם', לא בתורת חובה אלא רשות.

### שירת הים בפסוקד"ז בתורת עלתה בליבם לומר

ובן ענין אמירת שירת הים בפסוקד"ז שאינו בתורת חיוב אלא בתורת מצוה, אפילו לאחר שחייבו אותנו בפסוקד"ז אין חובה בשירת הים, כמ"ש ברמב"ם בנוסח התפילה, סוף סדר אהבה, שיש שאומרים שירת הים. ב"ה היום זה כן נקבע בקביעות, אבל ב"ה יש בשו"ע סימן של הלכות דילוג בפסוקד"ז, כי שאתה לא תדלג אלא כן תאמר פסוקד"ז ושירת הים, בזה מתבטא תואר בן שבלבך.

### תפילת ערבית של בחיר האבות רשות בתורת בנין

כתב החת"ס בתורת משה פרשת צו, שיש לחקור והרי תפילות אבות תקנום, והיתכן שיעקב אבינו בחיר שבאבות, תפילת ערבית שלו הוא רק רשות, והרי לפי עליית המדרגות צריך שיהיה חקוק יותר בחובה? 'והאידנא קבעוהו חובה', אנחנו קבעו את המעריב חובה, מצד אהבת הבן לאביו, לא הגמ' ולא השו"ע עשאוהו חובה אלא לבם של ישראל.

וביאר החת"ס ע"פ מש"כ החסיד בחובות הלבבות על דברי הגמ' יבמות ק"ט 'מי שאין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו', מי שמדקדק לעשות מצוה רק כפי החיוב שבה ואינו מוסיף להדר בה בבחי' ואנהו, אזי כל מעשיו רק כמו עבד שאי אפשר לו לפטור מעבודת רבו, וחסר לו מדרגת אהבה, אפילו תורה אין לו מצד עצמו.

וזה שאמר דוד המלך 'אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי', אני לא עבד קשור בחבלי כפיה, אני משוחרר ועובד אותך מאהבה.

ואכן דוד המלך מוסיף תיקון חצות, מוסיף תפילה עצמית. גם בימינו שתפילת ערבית חובה, נשאר לנו תפילת רשות, והוא תיקון חצות. בשו"ע כתוב על חצות אבל זה נשאר רשות. כי אם נקבע גם חצות כחובה, נאבד את הביטוי של בן.

וכתב החת"ס שמי שעובד את הקב"ה באהבה 'רחבה מצוותך מאד', וביאר החוה"ל שהמצוה מתרחבת אצלו לאורך ולרוחב ע"י האהבה.

ומכיון שהתפילה היא כנגד עבודה, נעיין מה שהיה בביהמ"ק, תמיד של שחר ותמיד של בין הערביים מחוייבים להקריבן בכל יום, ואח"כ יש נעילת שערים, כל כהני משמר בית אב שעשה היום את העבודה בבית ה' רואה שכבר נעלו את השערים, השלימו עבודתם, יאמרו זה לזה 'ניפגש בעוד כמה חדשים כשיבא תור בית אב שלנו', כי אין חיוב על הכהן לעמוד כל הלילה להפך בצנורא באיברים שעל גבי המזבח, כיון שמשלה בהן האור יצא ידי חובה, אבל הכהן מוסיף באהבת אביו הידור מיוחד, להפך בצינורות שיתעכלו האיברים כראוי.

כנגד זה תיקן יעקב תפילת ערבית רשות, אין זה חסרון אלא מעלה, אדרבה זהו מעלתו שאדם מוסיף משלו באהבה.

ובימינו אומרים הלל גם בשביעי של פסח והוא רשות, בפרט מי שאינו מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הלל בדילוג, כדעת המחבר בשו"ע, וכאשר אמר רב שכשבא לבבל ראה שכן נהגו בני ישראל, מנהג ישראל לומר הלל בשביעי של פסח, כאהבת בן לאביו ולא כחובה. אין זה חסרון אלא זה עיקר מעלתן של בנים.

## בני אתה בשש"פ להצילכם למרות הקטרוגים

מאיך גיסא הזכרנו מדברי החת"ס שמכיון שהם בנים, הם זוכים להצלה מיוחדת מאת הקב"ה, כביכול אמר מוטב שיכנס החץ בי, כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף, כאהבת האב לבניו, וגם זה נתגלה בליל קרי"ס שאנחנו בניו, כי אנחנו הראנו שהוא אבינו, והוא הראה לנו שאנחנו בנים, כביכול כמים אל הפנים, כמה שיהודי אומר 'אתה אבא שלי', וחושש לקיים רצונו יותר ממה שנצטווה, כך מגלה הקב"ה אהבתו לבניו. ולכן אפילו שהיו קטרוגים, הצילנו הקב"ה בדרך נס ופלא.

וכמ"ש השפ"א בשם החידושי הרי"ם שהקב"ה העמיד את ישראל במדרגה פחותה באותו מעמד דקרי"ס, כדי שיהיה עליהם קטרוגים, ויתגלה אהבת אב לבניו לא מצד זכות המעשים.

## אמר לישראל בשש"פ המורים והם בני א'ל חי

שמעתי פעם מאיש כשר שליט"א ע"פ דברי החת"ס בפרשת חוקת, כהמשך לדברינו בערב יו"ט פסח על פרק 'בצאת ישראל ממצרים' דמסיים 'ההופכי הצור אגם מים חלמיש למעיינו מים', וביאר החת"ס שענין מי מריבה היה ביום כ"א ניסן, ביום קרי"ס, ממש ביום הכאת הסלע בו ביום בקע הקב"ה את הים ע"י מטהו של משה.

והחשבון הוא כי מרים נסתלקה ביום י' ניסן, והיו ז' ימי אבילות שעדיין לא נפסק הבאר בזכותה, אפילו שיו"ט מפסיק האבילות, זכותה של מרים המשיך ז' ימים, היה הבאר ממשיך בזכותה עד י"ז ניסן, ואח"כ עברו שלשה ימים בלי מים עד כ' ניסן, ואח"כ צעקו

למים, וביום כ"א ניסן היה יום הכאת הסלע. בו ביום עשה הקב"ה את קרי"ס.

והנה באבן עזרא מבואר חטא דמי מריבה כביכול, 'בעבור שאמר לישראל שמעו נא המורים והם בני אברהם יצחק ויעקב'. מה שקרא בני ישראל בלשון של גנאי...

האור החיים הק' מביא ט"ו פירושים, ובפירוש זה כתב 'הקפדת ה' היתה על שאמר לבני א"ל חי המורים, ואין ראוי לאיש חסיד לזלזל בבני אברהם יצחק ויעקב'.

הזכיר כמה פעמים לשון 'בנים', והפלא ופלא, בדיוק באותו יום שביעי של פסח, שבו נתגלה דרגת בן של ישראל, שזה מהותו של יום כ"א ניסן, ולכן היה הדין על אמירת 'שמעו נא המורים' על 'בני א"ל חי'. 'לכן לא תביאו את העם', כי לא הכרתם במעלת יהודי שהוא בן של הקב"ה.

ולא רק אצלו ית' אלא גם אצלינו בינינו לבין עצמינו, צריך להתייחס לכל יהודי וגם לעצמנו כבן של הקב"ה, גם שיש לו הרבה מה לתקן, וכשפלוני מגדל בלורית וכדו', הרי אמר החידושי הרי"ם כי אדרבה העמיד הקב"ה במדרגה פחותה מהן, כדי לגלות שאפילו שהללו והללו עובדי ע"ז, אעפ"כ 'בני הם', ואין נפק"מ איך הוא נראה.

### **לא אבה ה"א אף לשמוע את בלעם מקלל לבניו**

ב'הליכות שלמה' מובא פירוש שביאר הגרש"ז אויערבאך זי"ע עה"פ 'ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך'. וצ"ע מפני מה היה צריך

לעשות באופן כזה לעכב את בלעם מלקלל, יאמר אותו רשע טמא מה שהוא רוצה, ואח"כ יאמר הקב"ה ברכות רבות על בני ישראל? וביאר הגרשז"א במתיקות שאבא האוהב את בניו אינו יכול לשמוע באזניו דברים רעים על בניו, גם כשאין בדיבורים ממש כלל, 'ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם', לא היה יכול לשמוע קללות על בניו 'כי אהבך ה' אלקיך', עצם הדבר שיש איזה מציאות שבא לומר דברי גנות על בניו, עשה ה' כל טצדקי שיצאו מפיו באופן אחר. על דרגת עבד לא היה צריך לכך, אבל בדרגת בן, אי אפשר לשמוע עליו דברים רעים כלל.

### מתערבים באחרון של פסח אף עם הפחותים

בבית הגה"ק מצאנז זי"ע היה ענין גדול מאד להתערב יחד באחרון של פסח, לאכול ביחד עם אנשים פשוטים, עד כדי כך אפילו מאנשים שלא אכלו מהם כל ימות השנה, אדרבה ביום אחרון של פסח הביאו כולם מאכלי קניידלעך לבית הגה"ק מצאנז וטעם מהם. הכניסו את כל הקניידלעך של כל בני העיר כדי להתערב עם כולם. כמובן שבשביעי של פסח אסור לעשות כן, כי איסור חמץ נוהג מן התורה עד יום האחד ועשרים בערב. אבל בחוץ לארץ שאחרון של פסח הוא לאחר יום האחד ועשרים, ומ"מ הוא יום של קריעת ים סוף, ואומרים באחרון של פסח יוצרות על קרי"ס בנוסח אחר. ושירת הים הוא חלק ממהות היום, בפרט שהמזרחי מביא שיש דעה שקרי"ס היה באחרון של פסח ולא בשביעי של פסח. והרה"ק מראפשיץ זי"ע כתב ב'זרע קודש' שזהו הטעם שמתערבין יחד בסעודה, כדי לחבר נשמות ישראל ביחד.

ולאור הנ"ל מובן יפה, כי הקב"ה העמיד את ישראל דווקא במדרגה פחותה מאד, ולא חשש הקב"ה על קטרוג הללו והללו עע"ז, דווקא בזה נתגלה מדרגת בן. לכן גם מתערבים בסעודה יחד באחרון של פסח, אפילו עם אנשים פשוטים ביותר.

### **בנים אתם לה"א לא תעשו אגודות אגודות**

כתוב בתוה"ק 'בנים אתם לה' אלקיכם – לא תתגודדו'. והרי באמת בהנהגתינו ימי הפסח אנו כן עושין אגודות אגודות, אי אפשר לאכול ביחד, כל אחד והחומרא שלו. וכבר נתבאר שעשו קביעות שאין מתערבין ביחד, אפילו עם הגדולים ממנו, כדי לחוס על כבוד האחרים שאינני אוכל עמהם מחמת חשש וחומרא. אבל למעשה אין אוכלין זה אצל זה.

אבל בשביעי של פסח כשנתגלה דרגת 'בנים אתם לה' אלקיכם' לכן נהגו חסידים להדר ב'לא תתגודדו' ולהתערב במאכליהם ביחד. וכאן בארץ ישראל אנו כוללים עצמנו עם בני חוץ לארץ שזוכין באחרון של פסח להתערב ביחד. מה נעשה שבא"י אי אפשר לנהוג כן.

### **האריכו סעודת שש"פ למוצו"ט כדי להתערב**

היו חסידים שרצו לקיים מנהג זה גם בא"י, והיו מאריכין בסעודה אחרונה בסוף שביעי של פסח, ובאותה הסעודה היו מתערבין זה עם זה. כדי לקיים 'בנים אתם – לא תתגודדו'.

וזה מחייב להיות מחובר באהבה עם כל בני ישראל, לא רק עם החברים מקריית צאנז אלא עם כל בני נתניה וכדו'.

דווקא בזה היום שביעי של פסח שאנו זוכין למדרגת בנים, יש להזהר מלומר 'שמעו נא המורים', 'ולא אבה ה' אלקיך לשמוע', כי במדרגת בנים אין חוששין לקטרוג כלל.

בהונגריה היו חסידים, אוישוואר ועוד, שהחמירו שלא אכלו מצה כל ימי הפסח רק בליל פסח כזיתים המחויבים בלבד, מרוב חשש שמא אין המצה כשרה, ובשאר הסעודות ובשבת חול המועד קבעו סעודה על מאכלים אחרים כמי שאין לו פת.

והכלל שמצד ה'וציונו' אפשר למצוא עצות אחרות ע"י מצה עשירה וכו', ומה שאנו נוהגין לאכול מצה, הוא מצד שהבן מרגיש מה רצונו של אביו שבשמים.

### **כנפי קצות בגדיהם כנגד משל כנפי נשרים - ב' דקדוקים**

הבה נשלים להכין את נפשינו לקדושת יו"ט הבעל"ט יחד עם ביאור דברי רש"י בשם רבי משה הדרשן 'על כנפי בגדיהם, כנגד כנפי נשרים', והקשינו בשיעורים הקודמים איך אפשר להשוות כנפי בגדיהם לכנפי נשרים, והרי לא היו כנפי נשרים בפועל ממש, אינו אלא משל, מה לנו להשוות ללשון המשל?

ועוד שגם בלשה"ק הם שני תיבות אחרים לגמרי, כנפי בגדיהם היינו קצות הבגד, וכנפי נשרים הם כנפיים של עוף, מה לו לקצה הבגד עם כנף העוף? גם בשורשי התיבות הם שני עניינים שונים לגמרי, כמ"ש 'מכנף הארץ זמירות שמענו', כמו 'מקצה הארץ', ואילו כנפי העוף הוא ענין אחר לגמרי. ויש לעיין בשורשי התיבות

להרד"ק אם הם באים משורש אחד. כי לכא' הם דברים רחוקים זו מזו.

### והרי נשרי"ם עולה גימטריה של ציצית

וב'דעת זקנים' לבעלי התוספות הוסיפו עוד לרמז זה 'והרי נשרים בגימ' ציצית'. נמצא ש'כנפי נשרים' בגימ' 'כנפי ציצית'. אם היה לנו עד הנה עסק עם משל, יש לנו עתה עסק עם גימטריא. וגם ברש"י יש בפרשת ציצית עסק עם גימטריאות בפסוק וזכרתם את כל מצות ה', כל בן חמש למקרא צריך לחשב כאן גימטריאות, כי ציצית עולה ת"ר, ועוד חמשה קשרים ושמונה חוטים, בכך אתה נזכר בתרי"ג מצוות בכל עת שאתה מסתכל על הציצית. והוא פלאי.

### יצאו על כנפי נשרים בי"ד לשחוט הפסח בירושלים

ובתחילה נזכיר דברי כ"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שביאר שכאן בא רש"י ליישב מה שאמר בדיבור שלאחריו ששמונה חוטים שבציצית הם כנגד שמונה ימים ששהו מיציא"מ לקרי"ס, והקשינו שהיו רק ז' ימים ולא ח'. ולזאת הביא רש"י השוואה כנפי בגדיהם עם כנפי נשרים. ושם מבואר בתרגום יונתן בן עוזיאל: (יט, ד) אתון חמיתון מה די עבדית למצראי וטענית יתכון על עננין הי כעל גדפי נשרין מן פילוסין ואובילית יתכון לאתר בית מוקדשא למעבד תמן פסחא ובהוא ליליא אתיבית יתכון לפילוסין ומתמן קריבית יתכון לאולפן אוריית'.  
אוריית'.

וכן מבואר במדרש שביום י"ד ניסן ב'תמ"ח, באו עננים ונשאו את בני ישראל עם הכבשים לירושלים למקום ביהמ"ק, ושם עשו קרבן פסח והיזו את הדם. בגמ' פסחים דף צ"ו דנו היכן היזו את הדם,

ועתה מבואר שקיבלו דם הפסח כדם אשם מצורע בשני כלים, אחד להזות בירושלים במקום ביהמ"ק ואחד על המשקוף ועל שתי המזוזות בחזירתן למצרים.

ונמצא שהפסוק 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' אינו מכוון על היציא"מ דט"ו ניסן אלא די"ד להקריב הפסח. ולמה לא נשאו בירושלים, כי אנו צריכים לצאת ממצרים לעיני פרעה, אין אנו יוצאים כעבדים בורחים, צריכין אנו שפרעה יעמוד בחצות ויכריז הרי אתם לעצמכם הרי אתם בני חורין הרי אתם עבדים לה' וצריכין אתם להללו. אבל בפועל היה גם יציא"מ בי"ד ניסן עם כנפי נשרים, להקריב הפסח במקום המקדש.

### **א'ל מוציאם בעצמו ממצרים כעוף יעופף בי"ד ניסן**

וזש"כ בפרשת בלק 'אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו', ופרש"י 'כתועפות לשון עוף יעופף'. וביאר מהרי"ד ע"פ דברי רש"י שם בפ' בלק, אמר הקב"ה לבלעם, אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים, ואני אומר לך א"ל מוציאם ממצרים, לא פעם אחת אלא שני פעמים הוצאתים ממצרים, כתועפות ראם, לשון עוף יעופף, שני עפיפות, כי ביום י"ד ניסן עפו בכנפי נשרים, וט"ו ניסן ביד רמה. אתה אומר הנה עם יצא, כמו שעל היציאה בי"ד אתה מוכרח להודות שהא"ל הוציאם שהרי יצאו על עננים ככנפי נשרים, א"כ גם בט"ו א"ל מוציאם.

### **שמונה ימים ששהו מיציאת מצרים של כנפי נשרים**

ובזה מיושב ענין שמונה חוטי ציצית כנגד ח' ימים בין היציאה הראשונה ממצרים ע"י כנפי נשרים, לבין קרי"ס. כי הוא כנגד

היציאה הראשונה בכנפי נשרים שהיה בי"ד, וממנו ועד קרי"ס יש בוודאי ח' ימים, ולכן רמז כנפי בגדיהם כנגד כנפי נשרים.

### נהלת בעזך בלשון עבר ומלשון נושא וסובל - ב' דקדוקים

בישמח משה על מגילת איכה הביא דברי תרגום יונתן הנ"ל, והוסיף שזהו לשון 'נהלת בעזך אל נוח קדשך', לשון עבר 'נהלת', ולא 'תנהלנו' לשון עתיד, כי כבר היינו בביהמ"ק לפני שמונה ימים ביום י"ד ניסן. ועל זאת בקשנו אח"כ 'תביאנו ותטעמו', כשם שהבאתנו לביהמ"ק כך תביאנו ותבנה לנו את בית הבחירה.

ובזה מיושב מה שהקשה רש"י על תרגום אונקלוס 'נהלת לשון נושא וסובל, ולא דקדק לפרש אחר לשון העברית', כי בלשון עברית 'נהלת' הוא לשון הולכה והובלה ולא לשון נושא וסובל.

ועתה התבוננו בלשון רש"י הקדוש והנורא. שהרי באמת אליבא דתרגום יונתן הפירוש 'נהלת' הוא כתרגום אונקלוס, כי בכנפי נשרים כתוב 'ואשא אתכם' וזה כן מתאים עם לשון 'נושא וסובל', כדברי הישמח משה ש'נהלת' הוא על היציאה בכנפי נשרים. וזש"כ רש"י ולא דקדק אחר לשון העברית כהמכוון הפשוט לשון ניהול והנהגה, אלא כתרגום יונתן שהיתה יציאה קודמת ביום י"ד ניסן, ולכן פירש לשון נושא וסובל, כי נהלת לשון עבר על י"ד ניסן. נמצא שאין רש"י טוען טענה על אונקלוס אלא מפרשו שדבריו ע"פ התרגום יונתן.

### אוחזין היציאת בְּקִבְצָנוּ יַחַד כַּעֲנִין שְׁקִיבָנוּ בְּכַנְפֵי נְשָׁרִים

כתוב בכתבי האריז"ל שבברכת אהבה רבה, באומרו 'וקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ' יש לקבץ ד' כנפי היציאת בידו השמאלית,

רמז שיקבץ אותנו הקב"ה גם הוא בקרוב. וצריך להבין פנימיות הדברים.

ונעיין בדברי רש"י עה"פ 'ואשא אתכם על כנפי נשרים': 'ואשא אתכם - (מכילתא) זה יום שבאו ישראל לרעמסס שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן ולשעה קלה כשבאו ליסע ולצאת נקבצו כלם לרעמסס'.

והנה כשאדם עומד לקבץ ד' כנפי הבגדים, שברש"י פ' שלח מבואר שהם כנגד כנפי נשרים, לכן כאן הוא המקום הנכון ביותר לומר 'וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ', ולקבץ ד' כנפי הציצית, שהם כנגד קיבוץ בני ישראל ברגע אחד לביהמ"ק.

וכדי ליישב ענין הכנפיים ביותר, נזכיר ביאור הענין ע"פ מש"כ בספורנו בפסוק זה, וע"פ דברי השפ"א שלח תרנ"ה.

כתוב בספורנו: 'ואשא אתכם על כנפי נשרים. דרך לא עבר בה איש, כמו הנשר המוליך את בניו ברום האויר, אשר לא ילך בו שום מין עוף אחר, וזה להבדיל אתכם מכל העמים ועסקיהם להיות לי: ואביא אתכם אלי. אל הר האלהים המוכן לנבואה'.

### רומם הקב"ה את בני"י מכל העמים כמו נשר המרים בניו

'ואשא אתכם' הכוונה היא על מה שאנו אומרים בתפילה 'ורוממתנו מכל הלשונות'. אותו הכח שנתן הקב"ה לכל יהודי להתרומם מהסביבה שלו, גם כשהוא מוקף בגויים ומנהגיהם מכל צד, הוא יכול להתרומם ולהתדבק בה'. זוהי המתנה שהקב"ה נתן לנו באותו מעמד.

והוסיף השפ"א שזהו גם ענין הציצית, שמבואר במדרש משל נפלא על הציצית, כמי שטובע בנהר והמציל נותן לו חבל להנצל, כך כשאדם טובע בנסיונות של עוה"ז, השי"ת שולח לו חבל הציצית, ועי"ז הקב"ה מרומם אותו.

לא כרמז ומשל ונמשל, אלא כפשוטו כמו שרומם אותנו על כנפי נשרים. שאז היינו טובעים בגלות מצרים עד חוטמינו, נפלנו לתאוות קשות של המצריים אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם, וכשיהודי יכול להתרומם מהבלי הגוף ותאותיו, הוא זוכה בקדושת הציצית להתרומם בכנפי נשרים.

### **כנפי הציצית לדרור ממאסר היצר ככנפי הנשרים ממצרים**

וביאר השפ"א שהסיבה שציפור נקרא דרוו, כי הוא מלשון חירות, מהו הדבר הגורם לו חירות? הכנפיים שלו. מישהו בא לתפוס אותו, והוא בכנפיים שלו פורח מתוך ידיו למעלה למעלה. וכמ"ש בגמ' עירובין משל לצייד הצד עוף, אם אינו שובר כנפיו לא עשה כלום, כל זמן שיש לו כנפיים הוא קורא דרוו, גם כשתתפוס אותי אני לא בידיים שלך. הרי שהכנפיים קוראים דרוו.

כשיהודי משתחרר משעבודים ונסיונות, הוא בעל כנפיים. כאותו תלמיד שכבר נפל לשאול תחתית, באו ציציותיו וטפחו לו על פניו, הם היו לו ככנפיים של העוף הפורח. על ידי הציצית יצא לחירות. והרי השעבוד ליצר הרע הוא הרבה יותר מבית האסורים דיוסף, באו הציצית ככנפיים לרומם אותו. וא"כ שפיר נשתוו שני הכנפיים, כנפי בגדיהם וכנפי נשרים, הכל אחד ממש.

וזש"כ באריז"ל שביציאת מצרים היה נס והמשכת המוחין הקדושים שלא בהדרגת המדות. כי ראשית עבודת ה' צריך להיות בחפזון, שלא כסדר המדרגה, כמבואר בצדקת הצדיק. כך כל אחד צריך להתרומם ממצבו ע"י ציצית בגימ' נשרים.

כתוב בטור או"ח סי' א', 'קל כנשר' מורה על שמירת עיניים, כי שורש תיבת נש"ר הוא לשון ראייה, כמו אשורנו, כנודע שמלבד כח המופלג שבכנפי הנשר יש לו גם כח ראייה עצום ומופלא, הוא יכול לראות מרחוק, כמה קילומטרים הוא רואה נבילה ודואה ואוכל אותו. וזה שורש תיבת נש"ר, נ' הוא על כנפיו, ש"ר הוא על כח הראיה שלו.

### קל כנשר לשמור העינים בח' חוטי הציצית שלא כדרך הטבע

כתב הטור הוי קל כנשר תשמור על העיניים שלך, רץ כצבי הוא על הזריזות. קל כנשר הוא עיניים שלך, ברגע כמימריה תסיט את עיניך ממקום הרע. והרי כמה פעמים אדם טובע בבוץ גדול בנסיון הזה, תתפוס את הציצית שלך שהם ככנפיים, כחבל הצלה בתוך השבי, נדמה לך שנשבית, אתה יכול להתרומם שלא כדרך הטבע, לא בחינם יש ח' חוטי ציצית, כי המספר ח' הוא למעלה מז' ימי הטבע. ולכן רש"י כותב שיש ח' ימים, ונלאינו להבין והרי הם רק ז' ימים, תפרש איך שתרצה, אבל הציצית הם שמונה חוטים ולא שבעה, כי הם מוציאים את האדם גם ממצב שהוא זקוק לניסים שלא כדרך הטבע, ולזה זכינו בשביעי של פסח. בזכות המסירות נפש של ערב פסח, שצלינו את הע"ז של המצריים ולא פחדנו מהם, עד המסירות נפש של שביעי של פסח, דבר אל בני ישראל ויסעו.

## ויבקעו המים וכל מימות של ים התאווה שבעולם לעולם

ואז זוכים ל'ויבקעו המים', כי בשערי קדושה למהרח"ו זי"ע כתוב שהמים הוא שורש כל התאוות, היו צדיקים שלא רצו לשתות סתם מים, המורים על יסוד התאווה. כשבאים המים הזידונים לשטוף אותך, כיוסף בשעת הנסיון 'ויבא הביתה לעשות מלאכתו', הוא היה הראשון שבקע את המים, ולכן 'וינס ויצא החוצה', המים עמדו לפניו בנסיון קשה מאד, והוא נס וברח.

הים ראה ארונו של יוסף וינס. המים של ים סוף הוא המשל, הנמשל הוא יוסף והנסיון הגדול שבו, וכן שמירת העיניים שלך, כשהים רואה ארונו של יוסף הוא מוכרח להבקע, כי יוסף בקע את המים האמיתיים שהם מצמיחים כל מיני תאוה, מכל שית אלפי שנים לא היה נסיון כיוסף, כיון שהוא עמד בנסיון, מוכרח יסוד המים להבקע מלפניו.

בכל שנה ושנה, נותן הקב"ה מתנה לכל יהודי בשביעי של פסח שיוכל לבקוע את התאוות שלו, שהם מושרשים ביסוד המים.

במצרים היינו כמו בעיבור, כעובר במעי אמו, גוי מקרב גוי. הגאולה היתה כמו לידה, היא היתה מקשה לילד, כי עדיין מצרים רודפים אחריו, וזורקים חיצים ובליסטראות, כלומר הרגשות של חלשות הדעת והרהורי טומאה ונסיונות קשים החוזרים על עצמם עוד פעם ועוד פעם גם לאחר ראשית הגאולה, ואז נבקע הים בדרך נס ופלא. לכל אחד מאיתנו והוא ע"י מתנת הציצית.

וכן מצאנו הרבה סיפורים בדברי חז"ל על צדיקים שמסרו נפשם על הקדושה במסירות נפש, רבי מתיא בן חרש, פלטי בן ליש, רבי

עקיבא בן יוסף, שכתוב עליו באבות דרבי נתן מסירות נפש נורא.  
וכל זה בזכות כנפי נשרים שגילה לנו הקב"ה בקרי"ס.

וכתוב בספה"ק שזהו ענין שנבקעו כל מימות שבעולם, לא רק אז,  
אלא בכל נסיון תאווה שעובר על אדם בכל דור מיסוד המים, יש לו  
כח לבקוע כל נסיון בחיים ולהתקרב להשי"ת בבח הקרבה הזאת  
שאנו זוכין בשביעי של פסח.

בכל יום אנו אומרים בעטיפת הטלית, מה יקר חסדך אלהים ובני  
אדם בצל כנפיק יחסיון, ומקדימין לומר שע"י מצות ציצית תנצל  
נפשי רוחי ונשמתי ותפילתי מן החיצונים, והטלית יפרוש כנפיו  
עליהם כנשר יעיר קנו. איזה כנפיים? שם בוודאי אין הכונה לקצוות  
הטלית אלא לכנפיו שיש בהם כח לרומם אותך לגמרי.

וכלל גדול שאדם צריך להתרומם מה'עבר' שלו ולהתחיל בכל פעם  
מחדש להכנס לעבודת ה'.

### הטלית יפרוש כנפיו להציל באשר הוא שם כעטיפת ישראל

שמעתי ממו"ר האדמו"ר מקוסוב זצוק"ל ביאור נפלא על הגדרת  
חז"ל שעטיפת הטלית צריך שיהיה כעטיפת ישמעאלים, וצ"ע מה  
יש לנו עם הישמעאלים, יאבדו מתחת שמי ה'. אלא שבישמעאל  
כתוב וישמע ה' בקול הנער באשר הוא שם, אף שהוא מצחק ועושה  
כל העבירות, אמר הקב"ה 'באשר הוא שם', עכשיו הוא בוכה וכו'.  
כמו כן כשאדם בא להתפלל והיצר הרע רוצה להזכיר לו מה שעשה  
בעבר, יתעטף כעטיפת הישמעאלים, להזכר בענין 'באשר הוא  
שם'. מעכשיו אני מתרומם מחדש להתקרב לה'.

### עיטוף הט"ג בשעת התפילה מכסה כל המומים מהמקטרגים

כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספר רסיסי לילה אות לד: 'ומצות ציצית בבגדיו היא להלביש ולכסות כל המומין שבגוף ורובו ככולו ולכך די בעטיפת ראשו ורובו דעל ידי זה כולו מכוסה בכיסוי גמור עד שאין שום בריה מכרת מה שבלבו רק השם יתברך בלבד ואין מקום לקיטרוג. ומצינו משה רבינו ע"ה אמר (דברים א, יג) וידועים לשבטיכם שאין מכירם כשבא מעוטף בטליתו וידוע דברי הזהר על פסוק (שמות יח, כא) ואתה תחזה שמשה רבינו ע"ה היה יודע להכיר אדם בראיה בלבד. רק על ידי עטיפת טלית של מצוה אי אפשר להכיר עוד'.

ולכן אמר משה שלא יוכל להכיר באדם כשהוא מעוטף בטלית, כי אפילו צדיק אמת לא יכול לראות את המצב שלך כשאתה לובש טלית גדול. ודווקא טלית שסודו יתגלה לעתיד לבא, עי"ז הוא נצול מכל מקטרג, וכן זוכה כל יהודי בעטיפת טלית גדול, 'והטלית יפרוש כנפיו עליהם ויצילים'. ממש כמו שהיה בקרי"ס שהקב"ה הקיף אותנו באור המקיף של הטלית והצילנו.

### הכיר שציציותיו פסולים ממה שראה בו את עברותיו

מעשה שהיה בהרבי רבי זושא זי"ע שאמר לאחד שהציצית שלו פסולים, והוא לא האמין שהרר"ז יודע הלכות ציצית ושאל אותו מה הפסול בציצית שלי? [כנודע שהרר"ז היה עושה השתדלות שלא יכירו בגדולתו בתוה"ק] ואמר לו הרר"ז, 'באמת אני לא יודע הלכות ציצית, אבל הציצית מכסין על העבירות של האדם, כיון שאני רואה עליך דברים לא טובים, מוכרח שהציצית שלך פסולים...!'

ע"י הציצית נכסים החטאים גם מהאדם עצמו שלא להפריעו

עוד כתב רבי צדוק שם: 'וענין רב קטינא ומלאכא (מנחות מא.) מה שלא לבש ציצית נראה דשמו מעיד עליו דהיה לקטנותו ושפלותו בעיני עצמו שאין ראוי להתכבד כלל וחטאתו נגדו תמיד ולא רצה לכסותה כי על ידי כיסוי הציצית היא נכסית גם מעיני עצמו'.

המלאך שאל את רב קטינא שלא לבש ציצית 'ציצית מה תהא עליה'. וביאר רבי צדוק שדרכו של יצה"ר להזכיר לנו בעת התפילה מהמכשולות הקודמים, כדי שלא יוכל להתפלל כראוי בשמחה, וצריך שגם אתה תשכח שאתה חוטא, ולכן תתעטף בטלית להתחזק כאילו אתה ממש צדיק הדור.

אלא שרב קטינא כשמו כן הוא, היה ירא מהטלית, כי רצה לקיים וחטאתי נגדי תמיד. אמר לו המלאך, קטינא קטינא, הרי בעידן ריתחא, כשיש קטרוג מוכרח טלית לכסות על העוונות. ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולכן מוכרחים אנו ללבוש טלית לכסות על העבר.

### **כנפי הציצית מרוממים האדם מטינופו להיות צדיק באמת**

ואף שהקב"ה אינו נושא פנים, הטלית מרומם אותך למקום אחר לגמרי, וכמו שהוא מטפח על הפנים ומציל מן העבירה בפועל ממש, הוא באמת מציל אותי מכל רע ואני מתקרב להשי"ת. אלא שהיצר הרע בא להזכיר את העבר, לכן מתעטפין בעטיפת ישמעאל, 'באשר הוא שם', הטלית מרומם אותי ככנפי נשרים, הגויים יורים חיצים ומקטרגים שהם היו בתיאטרון בלילה, הנשר אומר ששעבוד מלכויות גרם לו לכך, ולכן אל תשאל שום קושיא על יהודי גלותי,

'מוטב יכנס החץ בי', כי הוא עכשיו במדרגה גדולה כדרגת הבן. לא שוחד ונשיאת פנים אלא באמת הוא התרומם למקום אחר לגמרי.

וזש"כ רש"י על כנפי בגדיהם זכר לכנפי נשרים, לרומם אותנו למעלה ממדרגתנו, לא משל אלא נמשל, אף שלפני כמה ימים היינו בשאול תחתית במ"ט שערי טומאה, ברגע אחד רוממנו מכל לשון וראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, כך בזכות מצות הציצית יכול התרומם עד ראש המדרגות העליונות.

ה' יזכנו לחג כשר ושמח.